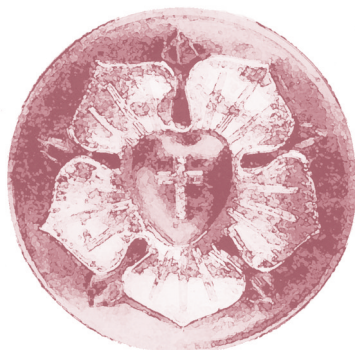

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: BEMANNING, REKRUTTERING OG PRESTERS ARBEIDSFORHOLD

ARTIKLER OG INNLEGG

950 ÅR MED MENNESKEFISKE

"Å GÅ INN I LABYRINTEN VAR SOM Å GÅ
UT AV DET HEKTISKE LIVET ET ØYEBLIKK"
ÅNDSVERK OG DET SKAPANDE ORDET

MÅNEDENS SALME
FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

15. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
16. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
17. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
18. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
FRA BISPEDØMMERÅDENE

BEMANNING, REKRUTTERING OG PRESTERS ARBEIDSFORHOLD

Med hvilke tiltak møter vi lav bemannings situasjon og rekrutteringskrise i Den norske kirke?

På presteforeningens generalforsamling i 2009 var en av hovedsakene en rapport om presters arbeidsforhold, som var utarbeidet av Kifo. En av utfordringene som kom til uttrykk i rapporten, omhandlet bemanning, eller rettere sagt utfordringen med for lav bemanning blant prester. Ikke bare viste det å være en utfordring i seg selv, men undersøkelsen ga grunnlag for å tro at bedre bemanning også ville virket positivt inn på de øvrige utfordringene som rapporten pekte på.

Bemanningsutfordringen er ikke blitt mindre viktig i møte med rekrutteringskrisen vi i dag befinner oss i. Allerede opplever flere bispedømmer og menigheter at prestestillinger blir stående vakante i lengre tid. Dette, sammen med endringer i lønnsutgifter, som fører til at bispedømmer tvinges til å kjøre vakanse på prestestillinger for å sikre økonomien, er ikke med på å løse utfordringen med for lav bemanning.

Fokuset på rekruttering til kirkelig tjeneste er forsterket. Mange tiltak er satt i verk, og i høst meldes det heldigvis om økte søkertall til kirkelig utdanning. Men det er fortsatt et stykke vei igjen før rekrutteringskrisen er løst, og dersom lav bemanning har vist seg å være en hovedutfordring når det gjelder presters arbeidsforhold, kan det synes som om rekrutteringskrisen setter kirken i en slags catch-22 posisjon, en paradoks situasjon

der rekrutteringen vanskeliggjøres fordi bemanningen er for lav, og bemanningen er for lav fordi rekrutteringen er for dårlig.

Derfor er det stadig nødvendig å lete etter løsninger som kan forbedre presters arbeidsforhold. I 2003 ble det satt i gang et prosjekt som omhandlet prester og pastorens arbeidsforhold, i regi av Boston University School of Theology. Prosjektet ble kalt "Sustaining Urban Pastoral Excellence" og hadde som mål å se nærmere på hvordan prester og pastorer på best mulig måte kunne fungere i tjenesten, og hva som var nødvendig for å gjøre tjenesten mest mulig bærekraftig.

Et behov som ble avdekket gjennom prosjektet, var behovet for *kollegialt partnerskap*. Mange av prestene og pastorene meldte om ensomhet i tjenesten. Etter å ha gjort forsøk med å sette sammen mindre kollegagrupper som møttes jevnlig, opplevde mange at tjenesten ble mindre ensom. Jeg er selv med i en slik gruppe som samles et par ganger i semesteret. "Leirbålgruppen" kaller vi det, fordi det gir oss muligheten til å sette oss ned og gjøre opp status på liv og tjeneste, omtrent som om vi satt omkring et leirbål. For min del er disse formiddagssamlingene blitt stadig viktigere både personlig og i tjenesten min som prest.

Et annet behov som ble avdekket i undersøkelsen

Et annet behov som ble avdekket i undersøkelsen

sen, var behovet for å tilegne seg vaner, praksiser og rytmer som kan være med på å gjøre tjenesten bærekraftig. Et avgjørende funn i så måte var viktigheten av tidlig læring. I Kifos rapport ble det varslet om sviktende opplæring av nytilsatte. Satsing på kollegagrupper og mulighet til å lære bærekraftige vaner for liv og tjeneste er trolig viktige satsingsområder for å sikre bemanning og

rekruttering av prester i Norge. Og ikke minst: Kanskje er slike grep vel så viktige for som for eksempel ytterligere telling av arbeidstimer.

.....
KJERSTI GAUTESTAD NORDHEIM
KN223@KIRKEN.NO

950 ÅR MED MENNESKEFISKE

PREKEN OVER LUKAS 5,1-11 (PETERS FISKEFANGST) VED FEIRINGEN AV
950-ÅRSJUBILEET FOR BJØRGVIN BISPEDØMME, SELJA 8. JULI 2018

AV BISKOP HALVOR NORDHAUG
HN588@KYRKJA.NO

Legg ut på dypet, og sett garna så dere kan få fisk! Fortellingen om Bjørgvin bispedømme fra 1068 da bispesetet ble opprettet her på Selja og gjennom 950 år, handler nettopp om dette: Den store fiskefangsten på Vestlandet blant fjord og fjell og bygater der evangeliet er blitt forkynt, og mennesker er blitt hentet inn i Guds rike. Gjennom århundrene er det blitt en kjempfangst! Hvis ikke Vestlandet var blitt kristnet, hadde det vært et annet Vestland og andre vestlendinger.

Langsomt slo den nye troen rot. Vestlendingene bøyde seg etter hvert ikke for de lunefulle krigerskikkelsene Odin og Tor med følge, men for Kvite-Krist, han som holdt seg sammen med tollere og syndere, som sa at de små barna var de største i Guds rike, og som til tross for at han var våpenløs, beseiret den største fienden av alle, døden, ved selv å dø på korset. Ikke minst dette håpet om evig liv var kjærkomment og viktig for 950 år siden da den gjennomsnittlige levealderen blant dem som overlevde spedbarnsalderen, ikke var veldig mye høyere enn 30 år.

En ny tro kom hit for om lag 1000 år siden, men ikke bare en tro, også et nytt hjertelag. Det ble ikke lenger en æressak å kunne hevne drap i slekten, og skikken med å sette uønskede barn ut for å dø i skogen ble forbudt. For kristne mennesker tar ikke livet av barna sine.

En ny tro og et nytt hjertelag – det tok tid å la dette få vokse seg sterkt. Vi strever med det ennå. For et kristent hjertelag er ikke uten videre medfødt, og enda mindre troen. Men likevel – det er ingen tvil: Gjennom de 950 årene med Bjørgvin bispedømme og enda flere år med kristendom har vi fått andre vestlendinger enn hvis denne troen ikke var kommet.

Mange av både prester og andre ansatte i kirken har sammen med et stort og aktivt lekfolk tatt Jesus på ordet og kastet garna, og forkynt evangeliet i ord og handling, og det er blitt en kjempfangst.

II

Fortellingen om Bjørgvin bispedømme begynte i de dager da snekkersønnen Jesus fra Nasaret gikk rundt i Galilea og Judea og forkynte og helbredet. Han eide ingenting, men hadde Guds rike med seg, og inn i dette riket hentet han alle som ikke var for store til å gå inn.

I dagens pretekst leser vi hvordan Jesus tidlig i sitt virke traff på fiskeren Simon som hadde vært ute og fisket gjennom hele natten, og ingen fisk fått. Han fikk derimot denne underlige meldingen fra Jesus: ”Legg ut på dypet, og sett garna så dere kan få fisk!” Peters svar er en blanding av dyp skepsis men også tro: ”Mester, vi har strevd hele natten og ingenting fått. Men på ditt ord vil jeg sette garna.” Og så gikk det som så ofte i Guds rike: De menneskelige prognosene var elendige, men fangsten ble over all forventning. Og Simon ble til Peter – disiplen, apostelen og menneskefiskeren.

I dag ser vi tilbake og takker Gud for at noen tok sjansen og satte garn på dypet, ofte mot alle odds, og ble menneskefiskere også i Bjørgvin.

Fortellingen om Sunniva er en legende, men den har en historisk kjerne: Før de første kristne kongene var det noen som satte til havs fra De britiske øyer og Irland, og de delte evangeliet med nordmenn. Noen ganger kostet det dem livet.

Her vi står på øya Selja, er vi omgitt av steiner

og murer som peker tilbake mot klosteret som en gang, kanskje rundt år 1100, ble reist som del av et nettverk av klostre over hele den kristne verden, der mennesker viet sitt liv til menneskefiske gjennom studier, bønn, arbeid og diakoni og sivilisasjonsreisning.

I dag minnes vi denne første tiden, de første drøye 500 år med kristendom i Norge da Den norske kirke var en del av Den katolske, verdensvide kirke. Det var en velsignelse å få høre til i dette fellesskapet. Selv om den organisatoriske enheten mellom oss er blitt brutt, er vi fortsatt ett i Kristus, og vi arbeider for at denne enheten skal bli enda mer synlig.

Det er derfor både rett og gledelig at representanter for andre kirker også er med å feire gudstjenesten her i dag, fra Den katolske kirken og fra Den ortodokse kirken som vi jo også var forent med i de første tiår av kirkens historie i Norge. Og så er det blant dere som er til stede her i dag, også mange andre kirkesamfunn representert. Det er som det skal være; dere hører til her, alle sammen!

Mange, mange har vært menneskefiskere i Bjørgvin bispedømme gjennom 950 år. For meg er det naturligvis nærliggende å tenke på prestene og alle de andre ansatte og frivillige som har satt garn, og som fortsatt fisker med utgangspunkt i kirkeskipet. Det skjer søndag etter søndag i gudstjenesten, og ved de store milepælene i livet: Dåpen, konfirmasjonen, bryllupet og ikke minst gravferden. Det skjer i trosopplæringen, i diakonien og i kirkemusikken og i alt det bredspektrede arbeidet som kirken driver på mange arenaer.

Noen har kastet garnet på bedehuset. Hvor hadde vi vært i dag uten det huset som har vært reist av troens folk som ønsket selv å ta ansvar for evangeliet, og som har beriket oss med barne- og ungdomsarbeid, og med de oppbyggelige møtene og det personlige vitnesbyrdet? Og hvor hadde vi vært uten alle misjonskvinnene med basarene med ullstrømper og fruktkurver til inntekt for misjonen?

Forholdet mellom kirke og bedehus har i lange perioder vært gjensidig berikende og harmonisk, men også konfliktfylt – slik det for tiden delvis

er. Men i dag er det viktig for meg å si en takk til bedehuset i Bjørgvin og alt hva dette huset har betydd for Guds rike.

Likeså vil jeg blant de mange tusener av menneskefiskere gjennom århundrene rette en særlig takk til dem som dro i gang Ten Sing i Bergen på slutten av 1960-tallet. De møtte mye kritikk og anklager om lettvinet kristendom, men for en fangst som denne bevegelsen har hentet inn for Guds rike! De våget å sette garnene til tross for usikre prognoser, og ble til velsignelse ikke bare for oss i Bjørgvin, men for hele landet, og også utenfor landets grenser.

III

Det er mye å takke for etter 950 år. Det skal vi glede oss over og være takknemlige for – og kanskje også tillate oss å kjenne på en dose stolthet. Men vi feierer ikke gudstjeneste i dag for å lengte tilbake til det som var.

Det er lett å tenke at kirkens gullalder ligger bak oss. Men da glemmer vi for det første at i deler av denne "gullalderen", i hvert fall fram til langt på 1800-tallet, hadde folk ikke noe valg. Å være norsk var å tilhøre den lutherske statskirken. Troen og kirken var selvsagte og i langt mindre grad selvalgte størrelser. Vi ønsker oss vel ikke tilbake dit?

Dernest – og det er enda viktigere: Kirken skal ikke være en forening som mimrer om en svunnen fortid da alt var så meget bedre. Kirkens gullalder er ikke fortiden, ei heller fremtiden for den sakens skyld, men nåtiden, dagen i dag. Nå er det oss det gjelder. Dette er vår vakt. I dag står den levende Jesus foran oss og sier: Legg ut på dypet, og sett garna så dere kan få fisk!

Hvis noen av dere noen gang skulle finne fram til min hjemby, Fredrikstad, kan dere gå til Fredrikstad stadion og se på fotballmuseet. Der henger bilder av alle lagene fra Fredrikstad Fotballklubb, som har vunnet serien og cupen. Det er faktisk en hel del. Men som han sa guiden da jeg var der: "Døm fleste bildene er dessverre i svart/hvitt."

Det må ikke bli slik i kirken at vi tenker at seirene hører fortiden til, og heretter blir det bare nedrykk. Dette er dagen! Det er nå det skjer! Nå

skal vi bidra til å virkeliggjøre bispedømmets visjon: ”Sammen vil vi ære Den treenige Gud, ved å forkynne Kristus, bygge menigheter og fremme rettferd.”

Hva betyr det? Hvordan gjør vi det – og ikke minst: Vil vi det? Det kan bety at vi både må tenke og snakke nytt om hva det er å være kirke i Bjørgvin i dag i 2018

Vi snakker gjerne om at DnK skal være en raus og åpen folkekirke. Og det er sant. En kirke med Jesus som Herre kan vel aldri bli åpen nok? Den som måtte være i tvil kan bare lese det som er selve den kristne grunnfortellingen: Liknelsen om Den bortkomne sønnen.

Jeg tror faktisk folk har fått med seg at vår kirke er en åpen folkekirke. Men samtidig viser et ganske bredt knippe av opinionsundersøkelser at folk lurer på om det er noe særlig å hente innenfor. Troen og kirken betyr alt for lite for altfor mange – dessverre også blant oss som er medlemmer i denne kirken. Utviklingen i antall døpte peker nedover, og vi sliter med å få ungdom til å søke arbeid i kirken.

Kirken og troen er ikke i medvind. Så hvordan snur vi dette? Et stort spørsmål – for stort til å drøftes i denne sammenhengen. Men la meg bare nevne dette: Kanskje er nettopp det økende fraværet av tro ikke bare en krise, men også en mulighet til å la folk kjenne varmen i evangeliet for første gang?

I Louvre henger verdens mest berømte maleri, Leonardo da Vincis ”Mona Lisa”. Men hun har ikke alltid hengt der; det var en tid bildet var

stjålet og borte. Da var det enda større interesse for Mona Lisa, og enda flere som ville se stedet der hun ikke hang. Tenk det!

Kanskje kan det samme skje også med bildet av Jesus i vårt folk? Når han ikke lenger er selvsagt til stede i vår bevissthet og tatt for gitt slik at vi trodde vi kjente ham, vil mange kanskje begynne spørre: Hva er det vi har mistet nå? Og hva har vi fått i stedet? Hva har vi som har like mye innhold – like mye tro, håp og kjærlighet som hos Jesus og i kristendommen?

Hva er vår strategi som kirke for de neste 950 år? Jo, vi skal fortsette å gjøre det vi har gjort hele tiden. Vi skal forkynne Jesus Kristus og fortelle fortellingene om ham. Og hvis bildet av ham er borte, skal vi bruke all vår kraft og kreativitet og i ord og handling male ham for folks øyne slik at de kan se ham. Kanskje for første gang?

Vi skal la mennesker se Jesus. La dem se ham røre ved de spedalske, de utstøtte – og spise sammen med dem som andre holdt seg unna. Vi skal la mennesker se Jesus når han gjenoppretter ødelagt liv og tør å tale mot uretten. Alle skal få se Jesus, slik at de kan forstå hvorfor folk sa dette om ham: ”Alt han har gjort er godt”.

Jesus lever. Alt han har gjort, og alt han gjør, er godt. I denne troen skal vi i Bjørgvin bispedømme på nytt sette garnene, og vi skal våge å forvente en stor fangst.

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd som var, er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet! Amen.

"Å GÅ INN I LABYRINTEN VAR SOM Å GÅ UT AV DET HEKTISKE LIVET ET ØYEBLIKK"

STUDENTERS ERFARING MED LABYRINTVANDRING

AV ANNE ANKER BOLSTAD
ANKERBOLSTAD@GMAIL.COM

INNLEDNING

Det nærmer seg semesterstart ved landets universiteter, høyskoler og andre utdanningsinstitusjoner. Mange forventningsfulle studenter forlater sine hjemsteder og sine trygge sosiale nettverk for å begynne et nytt kapittel i livet sitt. Det er en spennende og krevende tid som kan by på utfordringer og gleder. I de ti årene jeg har jobbet som studentprest ved NTNU i Gjøvik og ved Høgskolen i Innlandet, studiested Lillehammer, har jeg sett et økende behov få å skape pusterom hvor studentene kan få stoppe opp og bare være tilstede uten å skulle prestere. Derfor har jeg allerede i faderuken grepet muligheten til å introdusere studentene for et annerledes stille rom, nemlig labyrinten og labyrintvandring. Midt på campus, og i hjertet av der hvor studentene ferdes, legger jeg ut en stor labyrintmatte. Labyrintmatten er en kopi av labyrinten som i 1204 ble lagt ned i kirkegulvet i katedralen Notre-Dame i Chartres. I over 800 år har folk søkt til katedralen i Frankrike for å vandre meditativt med sine liv, og i dag har labyrintvandringen, denne eldgamle vandringformen fått en renessanse ved studiestedene i Innlandet.

Men hva er en labyrint? Studentene, som folk

flest, forbinder en labyrint med et system av blindveier, høye hekker som har til hensikt å lede en på villspor, men den egentlige betydning av labyrint er noe helt annet. På engelsk opererer man med to forskjellige ord og betydninger når man skal beskrive en labyrint. Man snakker om en *maze* og en *labyrinth*. En labyrint er et eldgammelt symbol, en arketype som går 4000 år tilbake i tiden, mens en maze er nyere dato. Det er kun en vei inn i labyrinten og man kan ikke gå seg vill. En labyrint er designet for at man skal finne vei/finne seg selv, hvorimot en maze er lagd for at man skal gå vill. Det er altså en labyrint i ordets egentlige og opprinnelige betydning jeg inviterer studentene til å vandre inn i.

Labyrint

- Labyrint er enveis, en vei inn til sentrum og samme vei ut igjen.
- Ingen blindveier i en labyrint.
- Man kan ikke gå seg vill i en labyrint.
- En labyrint er designet for at du skal finne deg selv.
- De eldste labyrinter er 4000 år.

Maze

- I en maze er det mange veier inn til sentrum.
- Blindveier og irrganger.
- Man kan lett gå seg bort i en maze.
- En maze er designet for at man skal gå seg vill.
- En maze er av nyere dato.

STUDENTENES LABYRINTOPPLEVELSER

I en årrekke har jeg fasilitert labyrintvandring og samlet på studentenes vandringsopplevelser. Studentenes tilbakemeldinger fascinerer meg, og jeg undres stadig over hvilken evne labyrinten har til å ta imot og åpne opp for det enkelte menneske som har vandret inn i den. Jeg vet aldri på forhånd hva som kommer til å skje, hva den enkelte vil oppleve eller bli oppmerksomme på under vandringen. I umiddelbar etterkant av en labyrintvandring har de studenter som ønsket det, anonymt delt sine erfaringer. Det er ikke blitt lagt noen føringer på hva de skulle skrive om, eller hva de skulle legge vekt på; det eneste de er blitt bedt om, er å skrive om deres labyrintvandringsopplevelse. På bakgrunn av dette innsamlede materialet jeg har sett nærmere på fellestrekkene og gjennomgående røde tråder i labyrintvandrerens opplevelser. Jeg har systematisert erfaringsmaterialet og har trukket frem fem faktorer som er blitt tydelige for flere av labyrintvandrerne: Pusterom, kroppen kobles på, her og nå, labyrinten som et livsforløp og en innvendig ro. Disse fenomenene vil jeg belyse primært på bakgrunn av labyrintvandrerens sitater.

PUSTEROM

Fellesnevner for mange av studentene som vandrer i labyrinten, er opplevelsen av å få et pusterom, midt i hverdagens gjøremål. I en travel og hektisk hverdag blir labyrinten en slags rasteplass for studentene, der ingen stiller krav om produk-

tivitet og effektivitet. En student uttrykker det slik: "Å gå inn i labyrinten var som å gå ut av det hektiske livet et øyeblikk. Jeg opplevde det som en lang, rolig og fredfull reise vekk fra alt annet enn seg selv." Andre studenter beskriver det slik: "En pause i hverdagen."

"Følte jeg hadde et hvilested. Trengte ikke å forhaste meg." "Stenge ut alt støy og stress og gå inni seg selv." "Avslappende, lang og rolig opplevelse. Et avbrekk i en ellers stresset hverdag." Ord som flest ganger går igjen i erfaringsmaterialet fra studentenes labyrintvandring, er "avslappende" og "beroligende".

Når vi går, integreres kropp og sinn med hverandre, og den positive effekten av dette er at vi blir roligere og mer avslappet. Forskningen bekrefter også at når vi vandrer, blir vi mindre stresset. Hittil er det gjort lite forskning på labyrintvandringens betydning, men mye tyder på at effekten av å vandre i det eldgamle symbolet også har en positiv effekt på vårt stressnivå fordi stresshormonet kortisol reduseres; vi får roligere puls og opplever oss mer avslappet. (La Torre, s 120). Jeanne M. Peel har forsket på labyrinten som et virkningsfullt terapeutisk og meditativt redskap og funnet ut at det kan hjelpe oss til å gi slipp på fysiske og psykiske spenninger (Peel, s 288).

KROPPEN KOPLES PÅ

En stor del av mitt arbeid som studentprest består i å ha individuelle samtaler med studentene. Tematikken er mangfoldig, men et kjennetegn ved flere av samtalene er de mange tankene, de

store bekymringer og de høye forventninger studentene har til seg selv. I mange av samtalene ser jeg en tendens til at kroppen blir koplet fra, og at hodet er det eneste som er koplet til. I det øyeblikk studentene kommer i kontakt med kroppen sin, blir de på en helt annen måte bevisst hvilke ressurser de har til å møte livets utfordringer. Derfor er det en stor glede å registrere at flere av studentene erfarer at kroppen blir mer framtrødende og tydelig når de vandrer i labyrinten: ”Ble veldig bevisst på kroppen. Ro. Fikk lyst til å kople ut omverden, være i meg selv. Godt med litt avbrekk.” Andre studenter skrev: ”Kjente underlaget godt med føttene, fikk jordet meg”. ”En beroligende stund, tømte hodet for stress og tanker som preger hverdagen.”

Labyrinten har en unik evne til å inkorporere og integrere hele mennesket. En av pionerne bak labyrintvandringens renessanse i den vestlige verden, Rev. Dr. Lauren Artress’ uttrykker det slik: ”The labyrinth is an archetype of wholeness, a sacred place that helps us rediscover the depths of our souls.” (Autress 1996, s 4) Kroppen, tankene og følelsene smelter sammen og forenes i den rolige gange i labyrinten. Mye tyder også på at vi rent faktisk tenker bedre når vi setter det ene ben foran det annet. Det er litt som om tankene settes fri fra vårt automatiske handlingsmønster og tankekjør. Vi får dem litt på avstand slik at vi ikke trenger å handle på dem der og da.

En annen positiv effekt ved labyrintvandringen er at flere studenter erfarer en sammenheng mellom kroppen og deres evne til å være fokusert og holde balansen. Når studentenes oppmerksomhet blir rettet mot vandring og kropp, har det positive effekt på hvordan de holder fokuset og finner balansen i både kropp og sinn. Hvis de derimot blir ufokusert og ukonsentrert, mister de lettere balansen i kropp og sinn. En student beskriver det slik ”Behagelig vand-

ring sammen med meg selv. Roen senket seg, refleksjon over en travel hverdag tok meg av og til – og da mistet jeg balansen på stien. Tilbake til her og nå – roen – så er det igjen behagelig.” ”Bevisstheten om hvor jeg setter bena – for å holde balansen! Gir meg tanken på hvor viktig det er i livet å ikke ’løpe’ av gårde uten bevisstheten.”

Disse utsagnene forteller noe om hvilket betydningfylt redskap labyrinten kan være i studentens hverdag når det gjelder det å bevare konsentrasjonen og holde fokus, og disse egenskaper kommer godt med når studentene skal skape struktur i sin hverdag.

HER OG NÅ

Betydningen av å være i nuet, og fra det ene øyeblikk til det neste, er en rød tråd i tilbakemeldingene fra dem som vandrer i labyrinten. To studenter beskriver deres labyrintvandringsopplevelse slik: ”En veldig fin måte å komme i tanker på hvordan situasjonen i livet ditt er nå.” ”Noen minutter av ren nytelse, av å bare være meg, der og da – i nuet.”

Labyrinten inviterer dem inn og gir dem mulighet til å være tilstede her og nå, som den de er, der hvor de er, og med det de har med seg. Nuet er en viktig tilgang til livet. Utfordringen for mange studenter, og meg selv inkludert, er å være tilstede her og nå fordi vi hele tiden lever i spenningen mellom fortid og fremtid. Mange av oss

bruker mye unødig tid til å tenke på alt det vi burde eller skulle ha gjort, eller vi vier mye av vår tid til å bekymre oss for det som kan komme til å skje.

Mange studenter erfarer også at forankringen i nuet er nært knyttet sammen med deres egen pust. De skriver: ”Gir refleksjon over viktigheten av å stoppe opp, puste og være tilstede her og nå.” ”På veien inn i midten ble jeg bevisst på pusten min, rolig og god pust i magen.”

Pusten er vårt naturlige feste som ankrer oss slik at vi ikke drar av gårdar. Vår livspust gir oss en forankring til jorden vi lever på, forbinder oss med himmelen over oss og hjelper oss til å vandre i retning av livet som omgir oss.

LABYRINTEN SOM ET LIVSFORLØP

I flere tusen år har mennesker på tvers av kontinenter, religioner og kulturer anvendt labyrinten som en slags livstolkingsredskap. De har vandret sine liv og livsfortellinger inn i labyrinten. Flere av studentene ved studiestedene i Innlandet får også assosiasjoner til livet sitt etter at de har gjennomført en labyrintvandring. De skriver: ”Jeg tenker livet er som en labyrint – man kommer inn i det – og man går ut av det igjen. Så kan jeg velge å se det slik at rundt hver sving venter nye opplevelser og uansett hvilke opplevelser bringer det noe nytt inn i livets mitt.” ”Føles ut som et livsforløp; livet har sine svingninger som former deg til den du er.”

Veien i labyrinten kan oppleves lang og svingete. Rett som man tror man er ved målet, svinger veien, og man må ta en omvei for å komme videre. Den opplevelsen og følelsen var gjenkjennelig for flere av studentene: ”Man tror man er nære målet flere ganger; man blir frustrert, men allikevel kommer man fram.”

I labyrinten, som i livet generelt, handler det ikke nødvendigvis om å nå frem til et bestemt mål, men om å være på vei. Det handler om å våge å stole på labyrinten og la dens mønster lede vei. Slik erfarte et par studenter det også: ”Ein blir leid lange vegen. Du har ein som følgjer deg langs vegen og legger til rette for stien vidare.” Og en student fanger studentlivets gleder, utfordringer og uvisshet på en fin måte i dette siste

sitatet: ”Det går an å nå et mål, å få til noe, selv om en er usikker.”

De aller fleste studenter kjenner i perioder på usikkerhet, både sosialt og faglig. Overgangen fra trygge hjemlige nettverk til nytt studiemiljø er stor og betydelig. I følge SHoT-Studentenes helse- og trivselsundersøkelse, fra 2014, ga 1 av 5 studenter uttrykk for at de følte seg ensomme. Selv om labyrinten ikke kan fjerne ensomhetsfølelsen, gir flere av studentene likevel uttrykk for å være en del av et fellelskap når de vandrer i labyrinten sammen med andre. De opplever gleder over å kunne vandre ”i samme retning” selv om de er forskjellige steder i labyrinten, og en styrke av å gå ”skulder ved skulder” med et annet menneske, også selv om de ikke kjenner hverandre.

Etter en vandring kom en student bort til meg og fortalte hvordan en annen student hadde gitt henne plass da de hadde møtes inne i labyrinten. Det var første gang hun hadde opplevd at noen hadde veket for henne. Som person lot hun ofte andre komme i første rekke, men denne dagen var det en annen som hadde sett henne og gitt henne plass. Studenten opplevde å bli inkludert og møtt, noe som igjen skapte vennlighet og respekt. Det ble for henne en skjellsettende opplevelse.

Labyrintens evne til å åpne opp og ta imot menneskers liv og livserfaringer slutter aldri å overraske meg, og jeg blir ofte ydmyk i møte med studentenes fortellinger etter at de har vandret i den.

EN INNVENDIG RO

Det siste fenomenet jeg ønsker å belyse, er den innvendige roen som flere av labyrintvandrerne kjenner på. Opplevelsen av å følge labyrintens mønster i rolig gange har en positiv innvirkning på deres indre liv. De skriver: ”Begynte å gå, tenkte ikke. Ble plutselig veldig rolig – på en måte å få kontakt med sitt innerste indre. En enorm ro.” ”I labyrinten kjente jeg etter hvert en stor indre ro. Det var roligere å gå ut av labyrinten enn å gå inn i labyrinten.” ”Vi kan gå innover i oss selv for å finne veg, svar og veiledning.” Flere studenter har også uttrykt behovet for å

kunne bruke labyrinten i forbindelse med eksamen: ”Fikk litt avkobling fra eksamensstress.”

Labyrinter har vært, og blir også i dag, anvendt som meditasjonsredskap. Selv har jeg gjennom flere år anvendt labyrinter i gudstjenestesammenheng og fasilitert labyrintvandring på retreat. Jeg har holdt. Mange av studentene beskriver også at labyrinten har en meditativ effekt på dem. Ordvalget de bruker er: Meditasjon, refleksjon, kontemplasjon, stillhet, ro og at det gir dem energi å vandre i labyrinten. Dette bekrefter for meg at dagens unge studenter også lengter etter å oppsøke slike steder hvor de kan kjenne en indre ro.

AVSLUTNING

Studentene på NTNU i Gjøvik og ved Høgskolen i Innlandet, studiested Lillehammer har funnet en rasteplass ved labyrinten. Flere studenter opplever labyrintvandringen som et fint hjelpemiddel til å senke farten slik at de blir oppmerksomme på det liv de lever her og nå. De uttrykker viktigheten av og behov for å ha et slikt sted i deres studenttilværelse. Etter 15 års fasilitering av labyrintvandring i ulike sammenhenger er det også min egen erfaring at labyrinten kan være et slikt sted. Labyrinten, dette eldgamle symbolet, gir oss også muligheten i 2018 til å ta en *time-out* fra alt det som skal nås eller gjøres. Men dessverre finnes det altfor få steder i det offentlige rom, hvor det er tilrettelagt for stillhet og ettertanke, steder hvor den enkelte kan legge alle forventninger bort og gi slipp på alt det som

ellers fanger bevisstheten – en frisone der man kan rydde plass midt i hverdagens gjøremål til bare å være til stede med hele seg. Så tenk om vi hadde anlagt permanente labyrinter på offentlige steder, på universiteter og høyskoler, på sykehus, i kirker og i parkene slik at folk i alle aldre kunne stoppe opp et øyeblikk, følge labyrintens vakre mønster og unne seg selv et pusterom midt i hverdagen!

LITTERATURLISTE

- Artress, L. (1996). *Walking a Sacred Path*. New York: Riverhead books.
- Artress, L. (2006). *The Sacred path Companion*. New York: Riverhead books.
- Artress, L. (2013). *Facilitating the labyrinth is a spiritual Path*. Veriditas.
- Candolini, G. (2004). *Die Faszination der Labyrinte*. Kösel
- Gros, F. (2015) *Gå! En filosofisk fodreise*. Kristelig Dagblads Forlag.
- Peel, J. M. (2004) *The labyrinth: An Innovative Therapeutic tool for problem Solving or achieving Mental Focus*. The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families, Vol.12 No. 3, July 2004, 287–291.
- Sewell, R. & Sellers, J. & Williams, D. (2012). *Working with the labyrinth Paths for exploration* (Wild Goose Publications the Iona Community.
- SHoT 2014, Studenthelse (2014), Studentenes helse og trivselsundersøkelse www.studenthelse.no (Resultatene fra SHoT 2018 ventes å være klare i begynnelsen av september.)
- La Torre, M.A. (2004) *Walking: An Important Therapeutic Tool*. Perspectives in Psychiatric Care, 40.3. 120–122.

ÅNDSVERK OG DET SKAPANDE ORDET

OM REFERANSAR OG PLAGIAT I ANDAKTER OG PREIKER

AV STÅLE JOHAN AKLESTAD, KAPELLAN I MOLDE DOMKIRKE
STALE.AKLESTAD@MOLDE.KOMMUNE.NO

I akademien skriv vi detaljerte kjeldelister og refererer heller ein gong for mykje enn ein gong for lite. For akademien stiller strenge krav til referansar, og vi kjenner krava. Men kva skjer i overgangen frå akademien til kyrkje? Held vi standarden? Kva tenkjer vi som kyrkje om referansar og plagiat i preiker og andakter? Er det greitt å bruke formuleringar frå andre "til det gode"? Kva med ein idé? Eit nyskapande hovudpoeng? Ei samanlikning? Ei historie? Ei heil andakt?

Eg har no arbeidd som kyrkjelydsprest i åtte år. Som prestar produserer vi mykje tekst, både skriftleg og munnleg, og ofte også under tidspress. Og eg har merka meg ulike haldningar til å referere andre sitt stoff gjennom desse åra. For dei fleste er det heilt naturleg å referere dersom ein t.d. brukar eit sitat av Pave Frans eller strofe frå Ola Bremnes i ei preike. Men er det like naturleg å referere ein idé frå Sjur Isaksen? Eller ei setning frå presten i nabobygda? Å kva med uttrykket "å stele som ein ramn", som eg frå fleire hald har høyrte blitt brukt positivt i samband med andakter som har kome litt brått på? Er det greitt å bruke ei andakt frå nokon andre dersom ein har dårleg tid?

Synet på referansar har nok endra seg mykje opp gjennom tida. Jesus sjølv verkar t.d. å vere ganske omtrentleg i si skriftsitering. Men det er fleire ting som gjer dette både meir komplisert og meir aktuelt enn før. Ein ting er nettet og det auka teksttilfanget det gjev; både artiklar, preiker, oppgåver etc. er svært lett tilgjengelege. Det er ein viktig jobb for læringsinstitusjonane å sjekke ei oppgåve for plagiat; freistinga kan vere stor ettersom så mykje finst tilgjengeleg på nett. Men kva med oss i kyrkja?

I preike- og andaktsskriving er nokre hjelpe-middel vanlege. I tillegg til bibelkommentarar av

ulikt slag er etter mi erfaring Sjur Isaksen sine bøker "Ordet gjennom året" mykje brukt; det same gjeld Peter Halldorf si bok "Hellig år". Eyvind Skeie sin tekstgjennomgang i LabOra Verkstad vert nok lesen av mange, likeeins tekstgjennomgangen her i Luthersk Kirketidende. I tillegg har Facebook-gruppa *Det norske prekeskapet* 2495 medlemmer, og her er vert fullt utskrivne preiker til både gudsteneste og kasualia delte. For mange inneber nok preikeførebuinga også eit tradisjonelt google-søk på emneord i teksten. Korleis påverkar alt dette tilhøvet mellom eige og andre sitt stoff? Eg har fleire gongar merka meg preiker der eg har kjent att poeng frå nokre eller fleire av desse bøkene eller plattformene, og det er vel også meininga med desse hjelpemidla. Men kan ein ta ei setning eller eit avsnitt direkte frå Peter Halldorf eller Sjur Isaksen utan å referere? – bruke den same ordstillinga, sjølv om det skulle vere faktastoff? Eller kva med ein idé – ein nyskapande homiletisk idé? Kvar går grensene mellom å referere den, å sitere den eller å omarbeide den nok til at det vert mitt eige?

Eg veit ikkje kva som er rådande haldningar på dette området, men eg anar at det eksisterer ein delekultur, kanskje med ein tanke om at det er greitt å bruke andre sine tekstar til det gode eller

for evangeliet si sak. Eg har til no ikkje sett ein fagleg diskusjon kring dette og synest det er eit tema som bør belyst og diskutert. Både i akademia og i litteraturen er ein nøye på slikt. Og sjølv om eg ikkje ynskjer meg kjeldeliste til søndagens preike i kyrkja, og heller ikkje stadige referansar undervegs, så ynskjer eg at preika på same måten som ein litterær tekst skal halde seg tydeleg til kva som er lånt frå andre. Ei setning eg av og til har høyrte utan noko referanse er variantar av denne: "Vi bøyer oss i undring for ham som har sin trone i himmelen, men som ser på oss fra dyrenes matkrybbe." Dette er Halldorf sine ord, og eg tenkjer at å bruke ei såpass pregnant setning krev ein referanse. Det finst mange måtar å lage ein referanse på utan at det vert eit avbrot i den skriftlege eller munnlege teksten. Men dersom ein opplever at referansen hindrar flyten i teksten, gjev det kanskje forkynnaren ein peikepinn på at ein bør skrive om eller tre tydelegare fram med sitt eige? For det kan vere slitsamt å fylgje ein tekst som berre består av sitat og referansar. Og kanskje vil ei tydelegare bevisstheit kring referansar også tvinge forkynnaren til å produsere meir originalt stoff? Dette ville etter mi meining vere eit stort gode: Kanskje treng vi ikkje så mange referansar i ei preike; kanskje kan vi med fordel sleppe det levande og skapande ordet meir laust.¹

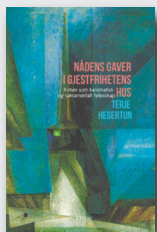
Er ikkje ei preike nettopp eit åndsverk?

Referansar og plagiatspørsmål handlar etter mi meining også om respekt for forfattaren sine erfaringar. Preiker og andakter kan vere svært personlege; ofte ligg det mykje liv og erfaring, og tidvis også kamp, bak forkynnaren sine formuleringar. Og for den som "eig" formuleringane kan det verke veldig lettvindt dersom andre brukar formuleringane utan å kjenne botnen i dei eller utan å ha gått den lange vegen det kan vere å kle ein evangelietekst i egne ord.

I kyrkja står vi alltid på skuldrane til andre, og mykje av det vi seier, er sagt før. Men kanskje ikkje akkurat på den måten. Kanskje er dette noko av det som skaper ei god preike – at noko vert sagt på ein ny måte, at nokon nærmar seg det gamle, men frå ein ny vinkel. Då synest eg vi skuldar den som kjem med det nye perspektivet, å referere – anten det er henta frå tekstgjennomgangen i LK eller frå nettsida til Det norske prekeskapet.

¹ Dette perspektivet vart lansert i samtale med Arne Braut, institusjonsprest på Cathinka Guldberg-senteret, og han kom også opp med overskrifta til artikkelen.

luther

Terje Hegertun
**NÅDENS GAVER I
 GJESTFRIHETENS HUS**

299,-

Er kirken alltid enten karismatisk eller sakramental? Hegertun argumenterer for at den har det privilegium å vere begge deler. Kirkens store styrke at den er til på grunn av nådens gaver. Det gjør den til det gjestfrie fellesskapet den er ment å vere. På en grunnleggende måte er kirken én, til tross for ulikhetene. Hva kan vi lære av hverandre?

www.lutherforlag.no

**Kirkemusikksenter
Nord**

KIRKEN OG KUNSTEN; veien videre...

Konferanse i Tromsø 29. - 30. oktober 2018

Kirkemøtet for Den norske kirke satt i april 2018 kunst og kultur på dagsordenen som en oppfølging av kulturmeldingen "Kunsten å være kirke" (2005). Kirkemusikksenter Nord og Norske kirkeakademier følger opp Kirkemøtets behandling ved å samle aktører til en nasjonal konferanse med utkikkspunkt fra Nord-Norge.

Konferansen er rettet mot kirkemusikere, kirkelige arbeidsgivere og alle som jobber med kunst, kultur og musikk i, eller i samarbeid med Den norske kirke. Det er viktig for oss at deltakerne kommer fra ulike deler av det kirkelige og kulturelle miljø. Drøftingen vil ta utgangspunkt i Kirkemøtets behandling av «Rapport om veivalg for Den norske kirkes kultursatsing» og arbeidet med to stortingsmeldinger; Tros- og livssynspolitikk og ny Kulturmelding.

**Informasjon om påmelding og program ligger på vår nettside
www.kin.no.**

MÅNEDENS SALME AUGUST 2018

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

NÅ DEKKES BORDET, NÅ TENNES LYSET (N13 621)

T OG M: HANS-OLAV MØRK 1988

Nå dekkes bordet, nå tennes lyset. Det har skjedd så og si hver søndag kveld om sommeren i snart 30 år i Oslo sentrum. Salmen "Nå dekkes bordet" er blitt som en signatursalme for Kirkens Bymisjons gategudstjenester. Den ble skrevet i 1988 mens Hans-Olav Mørk var gateprest i Bymisjonen i Oslo. Han skrev den til et TV-program som ble sendt på NRK det året. Programmet ble avsluttet med en arrangert nattverdsekvens i en park i storbyen.

Året etter ble Elisabeth Torp ansatt som gateprest. "Hun foreslo å feire en full nattverdsgudstjeneste ute i byen, og kom med praktiske ideer til hvordan det kunne gjøres. Slik ble gatekirken på Karl Johan til virkelighet sommeren 1990," forteller Hans-Olav Mørk. "Siden har gategudstjenestene blitt flyttet fra Karl Johan til Jernbanetorget, men fortsatt dekkes bordet på byens torg når Bymisjonens gateprester inviterer til nattverd, åpent, sårbart og profetisk sant."

Salmen "Nå dekkes bordet" har vært en av de sentrale salmene på gategudstjenestene helt siden starten i 1990. Ifølge Mørk er både gategudstjenestene og denne salmen inspirert av avsnittet i Johannes åpenbaring 21,1–4, som innledes slik: *Og jeg så en ny himmel og en ny jord. For den første himmel og den første jord var borte, og havet fantes ikke mer. Og jeg så den hellige byen, det nye Jerusalem, stige ned fra himmelen, fra Gud, gjort i stand og pyntet som en brud for sin brudgom.*

"Pulsen i gateprestarbeidet", forteller Hans-Olav Mørk, "er vekslingen mellom å bevege seg utover til enkeltmennesker i byen og innover mot sentrum i kirken, alteret. Men i bevegelsen mot sentrum ligger også kimen til den motsatte bevegelsen, å gå ut fra alteret for å dele gavene som blir gitt der. I Johannes åpenbaring smelter disse to impulsene sammen i en ny enhet. Gud er til

stede på torget." *Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være hans folk. Og Gud selv skal være hos dem. Han skal være deres Gud.* Åp 21,3.

Salmens tekst rommer også begge disse bevegelsene, veien ut og invitasjonen inn. I vers 1 etableres nattverdfellesskapet. Bordet dekkes, lyset tennes, "og den som vil, kan få slå seg ned". Her kan man "legge av seg alt det som tynger, / og ta imot Herren Jesu fred" (jfr. Joh 14,27 og nattverdliturgiens fredshilsen). Vers 2 angir hvor dette skjer: "Rop ut på torget, rop ut på gaten / at det er tid til å komme hjem" (jfr. Luk 15,11–24). Dette verset tydeliggjør salmens misjonsmotiv (jfr. Misjonsbefalingen, Matt 28,19: *Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler*). I vers 3 knyttes nattverdfeiringen "på byens torg" sammen med den store gudstjenestefeiringen i den himmelske storbyen, det nye Jerusalem "der ingen bærer på savn og sorg". *Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne og døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte* (Åp 21,4).

Salmen egner seg som inngangssalme eller salme før nattverden, både på gategudstjenester og på gudstjenester innendørs. Når salmen benyttes inne i kirkens rom, gir den en påminnelse om at det som skjer når nattverden feires, angår byens liv og alt liv som leves utenfor kirkerommet. Mørks behagelige og sangbare melodi løfter teksten slik at salmens tematikk fremmes på en likefrem, åpen og folkelig måte.

Gå inn på *NRK/Salmeboka* minutt for minutt og hør korene Canite og Frænakoret synge denne månedens salme.

(Teksten er basert på opplysninger gitt av Hans Olav Mørk til artikkel om salmen i Nytt norsk salmeleksikon, bind 4. Utkommer høsten 2018.)

FRA BOKFRONTEN

PER BJARNE RAVNÅ:
JESUS FRA NASARET.
MISLYKKET PROFET ELLER GUDS SØNN?
DREYERS FORLAG 332 SIDER
ISBN: 9788282654159

Dette er Per Bjarne Ravnås andre bok om den historiske Jesus, etter *Jakten på den virkelige Jesus* fra 2007. Ravnå er historiker og førsteamanuensis ved Nord universitet, og skriver at han ønsker å bidra med en ateistisk historikers blick på Jesusfortellingene. Målsettingen er å kunne svare på om Jesus var Guds sønn.

Ravnå vurderer kildene til Jesu liv og den historiske verdien av evangeliene Jesusbilde: Jesu fødsel og familie, Jesu budskap og undergjøring og Jesu død og oppstandelse. Størstedelen av boka bidrar dermed til å etablere bildet av Ravnås historiske Jesus: En mislykket profet som fikk sin religiøse oppvåkning av Døperen Johannes' forkynnelse, som lot seg døpe, og som vandret rundt i Galilea og forkynte et nært forestående Guds rike. I møte med denne Jesus opplevde folk at de ble friske, noe som Ravnå gir en rekke rasjonelle forklaringer på. Noen kvinner og menn fulgte Jesus ganske tett, og disse hadde forvent-

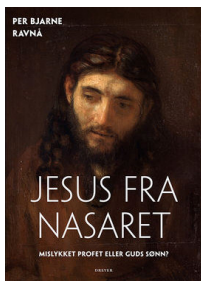
ninger til at han skulle få en helt sentral rolle i gudsrikets komme. Men verken Jesus eller tilhengerne hans hadde forventet korsfestelse eller oppstandelse, så da Jesu liv ble brutalt avsluttet på korset, flyktet disiplene i frykt for sine egne liv.

På bakgrunn av dette Jesusbildet går Ravnå inn i drøftinger av Jesu oppstandelse som historisk fenomen og også påstanden om Jesu guddommelighet. Han tar utgangspunkt i NTs fortellinger om den tomme graven og beskrivelsene av de første vitnene til den oppstandne Jesus. Paulus' beskrivelse i 1 Kor 15 får særlig oppmerksomhet siden dette (etter Ravnås vurdering) er den eldste kilden vi har til fortellinger om oppstandelsesvitnene. Etter min mening er dette det rette sted å begynne, men Ravnå kunne med fordel gitt større vekt også til andre vitnesbyrd om Jesu oppstandelse.

Jesu fra Nasaret er lett å lese, og kapitlene avsluttes med gode oppsummeringer som bidrar til å holde tråden gjennom hele framstillingen. Ravnå evner å forklare kompliserte posisjoner innen jesusforskningen på en lettfattelig og fengende måte, og refleksjonene hans er ofte tankevekkende.

Boka retter seg helt klart mot et bredt publikum og er vellykket som en presentasjon av sentrale spørsmål fra jesusforskningen de siste 30 årene. Ravnå har også fått med den siste trenden blant jesusforskere, nemlig minneforskningen (*memory*), og han gir en kortfattet, men god framstilling av denne.

En av de største svakhetene med boka er knyttet nettopp til minneforskning. Minneforskning-

gen har etter min mening særlig to viktige innspill til Jesusforskningen, som ikke Ravnå følger opp: For det første at alle hendelser som er husket, også er fortolket. Det finnes altså ingen ufortolket og "ren" versjon av historiske hendelser, som historikeren kan lete fram, slik Ravnå synes å forutsette. For det andre bidrar minneforskningen til å forklare at ulikheter i kildene til Jesu liv kan komme fra minne- og traderingsprosesser snarere enn å være evangelieforfatternes egne påfunn. Forskere som forholder seg til minneforskning, vil derfor vanligvis være forsiktige med å beskrive evangelieforfatterne som kreative opphavsmenn til fortellinger, slik Ravnå gjør: At de "tar seg friheter" (s 82), "dikter" (s 67, 112, 116, 127, 195, 226, 241, 243) og "pønser ut" (s 128) fortellingene sine. Etter min mening evner altså ikke Ravnå helt å aktivere kunnskap fra minneforskningen i framstillingene og vurderingene sine.

Ravnå manglende aktivering av minneforskningen kan henge sammen med et annet underlig aspekt ved boka, nemlig at den i stor grad baserer seg på noen få Jesusforskernes arbeid, særlig John D. Crossan, Maurice Casey og Dale Allison (der kun sistnevnte bruker memory-perspektiver). Ravnås bok er i stor grad en sammenstilling av disse forskernes argumenter; den virker i svært liten grad å være et resultat av hans eget arbeid med kildene.

I drøftingen av Jesu oppstandelse leverer andre forskere materiale til Ravnås bok. Her er det særlig argumenter fra (den ikketroende) Gerd Lüdemann, som brukes til å svare på (den pensjonerte biskop) N.T. Wrights posisjon. Disse Jesusforskere er blant de ganske få som i det hele tatt

drøfter oppstandelsen; de fleste andre stopper sine undersøkelser ved Jesu død. Lüdemann og Wright går dessuten inn i tematikken med stor iver, og det er sånn sett spennende å la argumentene deres møtes. Men avstanden mellom dem er stor, og det er kanskje derfor Ravnå sine resonnementer får en del svake punkt i denne delen av boka.

Mange av argumentene og påstandene i boka, og særlig i den siste delen av den, kan enkelt moties, men de er likevel vel verd å lese og reflektere over. Ravnå er i stor grad opptatt av å vurdere kildenes alder og agenda, og dette bidrar til mange viktige og spennende refleksjoner. Han vurderer kildene etter egne og fornuftige prinsipper, men dessverre bruker han ikke disse konsekvent for å vurdere kildenes troverdighet. Flere av konklusjonene i boka har dermed svak basis.

Etter min mening viser ikke Ravnå tilstrekkelig forståelse for de nytestamentlige kildenes natur, og heller ikke for historiefagets ateistiske forutsetninger. Han skriver at han er åpen for at ateisten kan ta feil, men reflekterer ikke tilstrekkelig over det faktum at historikere alltid vil foretrekke en ateistisk forklaring på de fenomenene som kildene beskriver. Dermed er det ingen overraskelse at han ender opp med å avvise oppstandelsen. Ravnå finner Jesus, den mislykkete profeten, snarere enn Jesus, Guds sønn.

Uavhengig av hva man måtte mene om konklusjonen hans, er *Jesus fra Nasaret* vel verd å lese, fordi den bidrar til kunnskap og refleksjon rundt den historiske Jesus og til historiefagets muligheter og begrensninger.

Hilde Brekke Møller

SØNDAGSTEKSTEN

ESPEN DAHLGREN DOKSRØD - ØYSTEIN I. LARSEN - TORSTEIN EIDEM NORDAL - STEPHEN SIRRIS

15. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 16. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
17. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 18. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

15. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

2. SEPTEMBER 2018

Prekentekest: Luk 10,38–42

Lesetekster: 2 Mos 19,1–6 / Fil 4,10–14

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN

Hverdagen er tilbake – og i det store og hele er det lenge siden den har vært her. Mai var en måned som nærmest i sin helhet var inneklemt. Så kom sommermånedene med ferieavviklinger, reising og alle mulige former for rekreasjon. Nå er vi i starten av september. Skolen har startet igjen for en liten stund siden; ting er ikke lenger i startgroppa – hverdagspulsene er i det hele tatt tilbake i storsamfunnet. September er hverdag. Og: Midt i hverdagen møter vi i søndagens evangelietekst to kvinner som har ulike prioriteringer i hverdagens sine – og med det prioriterer de også mennesker på en ulik måte.

TIL TEKSTENE

I GT-teksten er vi i Sinai-ørkenen med israelittene, tre måneder etter at utvandringen fra Egypt startet. Moses går opp på Sinai-fjellet og får beskjed fra Herren om at hvis israelittene hører på Herren og holder hans pakt, vil de være Guds hellige folk.

Brevteksten er fra Paulus' brev til filipperne. Vår perikope er på slutten av brevet, hvor Paulus takker for menighetens omtanke for ham. Paulus skriver at han vet både hvordan det er å ha det godt, og hvordan det er å ha det vondt, understreket av flere parallellismer.

I evangelieteksten er Jesus og flere på besøk hos Marta. Der er også hennes søster Maria. Sistnevnte setter seg ned og lytter til Jesus mens Marta stiller i stand alt som skal gjøres. Marta blir irritert på søsteren sin og spør om Jesus ikke bryr seg om at hun må gjøre hele jobben alene. Jesus svarer at det Marta gjør seg strev og uro med mange ting, men at Maria har valgt den gode del – og at den skal ikke tas fra henne.

TIL PREKENEN Det kontemplative

Denne tekstens mest vanlige tolkning er viktigheten av å prioritere det kontemplative. Det er en tolkning som treffer vår tid med full tyngde. Tidsklemma, generasjon prestasjon, #FOMO – det finnes nær sagt utallige begreper som forsøker å diagnostisere vår samtids hverdag sitt stress. I

møte med denne tidsånden er det knapt en større velsignelse for en forkynner enn å få denne teksten i fanget. Den kan sågar støttes opp av en av retreatbevegelsens kjernetekster, Jesu ord i Mark 6,13: "Kom med meg til et øde sted hvor vi kan være alene, og hvil dere litt!" Vi kan, med evangeliet som utgangspunkt, formidle at Jesus allerede satte diagnosen, og at botemiddelet er der: Vi må selv oppsøke stillheten. Vi må oppsøke ikke å gjøre noe. Utfordringen ligger ikke i å gjøre noe, for det er alltid noe å gjøre. Utfordringen ligger i å klare å la være å gjøre noe for en stakket stund. En naturlig fortssettelse, for å forsøke å oppsøke det problematiske i dette, er om alle mennesker egentlig har anlegg for dette. Kontemplativ spiritualitet er en velsignelse for mange, men virkelig ikke for alle alltid.

Tilstedeværelse

Men dette er ikke den eneste inngangen til søndagens evangelietekst. Det kontemplative er innadvendt. Det utadvendte, tilstedeværelse, er et vel så stort tema. Jeg vil våge å påstå at det er enda mer sentralt enn det kontemplative når man ser på nærkonteksten til vår perikope. For i forkant av perikopen møter vi flere eksempler på hvordan man skal te seg i møte med mennesker, som da Jesus i 10,5–11 forteller de 72 han sender ut, hva de skal gjøre når de er på besøk i byer og boliger. Dette handler altså ikke bare om Jesu situasjon i et hjem der og da, men om alle som bidrar til å bygge Guds rike. Så hva er det Jesus ønsker at skal skje når han eller noen han har sendt, besøker steder? Jo, han ønsker å bli tatt godt imot, men ikke bare det. Videre ønsker han å bli lyttet til, at gjestfriheten ikke ligger i bare å få slippe inn, men også å bli hørt. Jesus etterlyser interesse. Denne interessen finner Jesus hos Maria. Hos Marta finner Jesus et menneske som er genuint opptatt av å legge til rette for at besøket skal bli så behagelig som overhode mulig hva gjelder det materielle. Og det er et viktig poeng at dette snakker ikke Jesus ned. Det er ikke noe galt i å legge til rette for gjestene sine – tvert imot. Men det er ikke det viktigste. Det viktigste er å bruke tiden man har sammen.

Misjon

Jesus hadde sitt oppdrag; budskapet skulle ut til folket. Selvsagt trengte Jesus tiden. Og Jesus visste at det kom til å ta tid. En ting er da at budskapet skulle ut til mange – en annen ting er at budskapet trengte tid hos den enkelte. Og den tiden trengs i dag også. Vi vet at det å tro på Jesus gjerne trenger modning. Det finnes mange historier om dem som plutselig ser lyset, jo da. Men det finnes mange flere historier om dem som gradvis begynner å tro, dem som trenger tid, dem som trenger lyttende ører, dem som trenger respons i form av både støtte og vennlig motstand.

Religionsdialog

Det er mange ting vi kan bruke som utgangspunkt når vi snakker om viktigheten være til stede i øyeblikket. Misjonsperspektivet er ett av dem. Det religionsdialogiske er et annet – med både sine selviske og sine uselviske mål. Religionsdialog handler, blant mye annet, om å lytte til andres tanker om tro og å øves i å tenke og artikulere sin egen tro. Å invitere mennesker med en annen tro eller overbevisning inn i våre fellesskap handler om mer enn å være gjestfri. Det handler også om å kunne artikulere vår egen tro på måter som gjør det mulig for de inviterte å forstå. For om man er så genuint interessert i å forstå kirkens tro at man oppsøker den mest hellige møteplassen vi har – da tas vi som trossamfunn i høyeste grad på alvor.

Hva skal lyttes til?

I 2 Mos sier Herren at israelittene må være trofast mot Guds ord. I brevteksten takkes filipperne av Paulus for at de har brydd seg om ham. Tekstene bindes sammen i en synapse av å lytte, å bry seg, å være der man er, når man er der man er – at den gode del velges når man lytter. Om inngangen til dette blir en oppfordring til å lytte til Jesu ord – slik Maria gjorde – eller om det blir generelt å være et lyttende og tilstedeværende menneske, er opp til predikanten. Bunnlinjen er den samme: Jesu ord forteller oss at den gode del er å bruke tid på å lytte, at den gode del ikke bare er å invitere, men også å ta hverandre på alvor. Og i september, en av årets mest udiskutable

hverdagsmåner, er dette et stort og viktig budskap inn i hverdagene våre. Det er i hverdagen vi har våre fleste menneskemøter. Kirka vår er kanskje som skapt for høytider, men kirka vår handler unektelig om hele livet – og det er definitivt flest hverdager. Kirka er for de grå, monotone dagene like mye som for de store markeringene i livet. Det er med utgangspunkt i hverdagene vi former vår tro, og det er med utgangspunkt i hverdagene vi møter hverandre.

SALMEFORSLAG

539 Dine løfter er mange, din trofasthet stor – Sigurd Lundes salme inneholder mye: Guds løfter, trofastheten, Jesu tilstedeværelse, våre muligheter og vår oppgave som kirke. Den berører i det hele tatt det samme som dagens tekster.

558 Kom, la oss samles ved Guds bord – Først gjør vi i stand rommet. Så er vi venner samlet i Jesu navn som setter oss ned – og lytter.

842 Dypt heller året i sin gang – Sommeren 2018 er ugjenkallelig over. Høsten er på trappene – og det blir mørkere og mørkere. Midt i dette, i hverdagen, er Jesus. Denne salmen forener melankolien mange kan føle i møte med høsten med Jesu tilstedeværelse. Den har en vakker melodi, men om den oppleves for ukjent, kan den også synges på Henrik Toftes melodi kjent fra Jeg folder mine hender små.

ESPEN DAHLGREN DOKSRØD
KAPELLAN I NEDRE EIKER MENIGHET
ESPENDD@GMAIL.COM

16. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

9. SEPTEMBER 2018

Prekentekest: 1 Pet 4,12–19

Lesetekster: Sal 13,2–6 / Matt 5,10–12

Liturgisk farge: Grønn

BETRAKTNING

Ildprøve. Spott. Kristi lidelser. Salige er dere når de forfølger dere.

”Vær ikke forundret over den ildprøven dere må igjennom, som om det hendte dere noe uventet.”

Det er et kristent ideal å holde ut i de prøvelser som følger av troen.

”Omkring 75 % av verdens befolkning bor i land der myndighetene står for eller tillater alvorlige brudd på religionsfriheten. Mange grupper rammes, og kristne aller mest. Timesjournalisten Rupert Shortt anslår at 200 millioner kristne lever under trusler (*Cristianophobia*, 2013). Det er lett å overse dette i Vesten og Norge der kristendommen er majoritetsreligion, men da overser en et stort globalt problem. Den sekulære menneskerettsorganisasjonen International Society for Human Rights anslo i 2009 at 80 prosent av alle religiøst diskriminerende handlinger i verden var rettet mot kristne. Det er vanskelig å vurdere estimatet som uansett kan antyde noe om omfang. Og problemet er ikke nytt:

- ”Forfølgelsene i Japan fra midten av 1600-tallet er et mindre kjent eksempel. Katolske misjonærer kom til landet i 1549, og forfølgelsene satte inn etter omkring hundre år.”

*(Helle Kringlebotn Sødal,
professor ved Universitetet i Agder)*

Anne B. Jørgensen skriver i Nytt Norsk Kirkeblad en kommentar i forbindelse med filmen Silence med Martin Scorsese som regissør, som bygger på boken Taus Himmel av Shusako Endo. Filmen har nylig gått på norske kinoer og refere-

rer til de omfattende og groteske kristendomsforfølgelsene i Japan på 1600-tallet. De forfulgte kristne kunne slippe unna ved å frasi seg troen. Det skjedde ved at de trakk på et bilde av Kristus eller Jomfru Maria, et såkalt FUMI-E, ”tråkebilde”. Derved kunne de også redde andre kristne fra pølen der de var hjelpeløst fortapt.

- ”Endo formulerte for meg mange av de spørsmålene jeg hadde som misjonær i Japan. Jeg har stått ved monumentet over de 26 kristne som i 1597 ble korsfestet på Tateyama-høyden i Nagasaki. Her ble mange senere henrettet på bestialsk vis til skrekk og advarsel. Spørsmålet om Guds taushet eller Guds mangel på inngripen ligger så klart i dagen at det nesten ikke behøver å formuleres.”
- ”En prest skal leve etter Kristi forbilde. Og hvis Kristus hadde vært her ... Kristus ville sikkert ha falt fra for disse menneskenes skyld ... Av kjærlighet ville Kristus ha falt fra. Selv om det betydde å gi avkall på alt han eide. Gjennom TAUS HIMMEL fikk jeg tydeliggjort et gudsbilde som var annerledes enn det den optimistiske ’Gud-har-mer-å-gi’-teologien formidlet.”

(Anne B. Jørgensen i en artikkel i *Nytt Norsk Kirkeblad* nr. 2/17)

Av kjærlighet ville Kristus falle fra troen på Kristus ... Så paradoksal er kanskje martyriets mysterium.

TEKSTEN

Adressatene for Petersbrevet er angitt i 1,1. Om det er de formelle romerske provinser det refereres til, eller mer områdebetegnelser, er usagt. I siste tilfelle dekker det nærmest storparten av nåværende Tyrkia. Historisk er det solid og ubestridt tradisjon for Peters forfatterskap, men i nyere tid er det lengre mellom dem som uavkortet hevder dette, ikke minst på grunn av språkføringen. Brevet selv nevner Silvanus (=Silas) (5,12) som formidler av brevet. Slik har jo den avanserte gresken vært forklart. Halvor Moxnes slår fast at dette er enda et brev skrevet under pseudonym. (*Historien om det nye testamente*, Verbum 2014) Ingen ytterligere diskusjon der. Han drøfter for øvrig om ”fremmede” og ”utlendinger” er Kristus-troende som faktisk var ”utlendinger med oppholdstillatelse” i Lilleasia, Eller

om det er en metafor for å være ”fremmede” i denne verden.

”Det første alternativet gir en plausibel sosial sammenheng for budskapet i brevet: Gud skaper et hjem for de hjemløse, og de som ikke var et folk, var nå blitt ’Guds folk’. På samme tid som brevet understreker motsetningen til verden, har det (som Kolosser- og Efeserbrevet) en hustavle som understreker underkastelse under de sosiale strukturene i samfunnet: Slaver overfor herrerne og kvinner overfor ektemennene (1 Pet 2,18–3,8). Dessuten inneholder brevet forut for hustavlene en forpliktelse til å adlyde keiseren. Det er ingen protest mot keiserdømmet, i motsetning til Johannes åpenbaring som setter opp en konflikt mellom Gud og Romerriket. Men Peters første brev sier: ’Frykt Gud, gi keiseren ære’ (1 Pet 2,17).” (Item s 53)

Første Peters brev tar opp en rekke temaer knyttet til knyttet til de kristnes kår i denne verden og i den forbindelse berøres viktige utsagn også av kristologisk art. ”’Christ’ is found in nine places in combination with ’Jesus’, which never stands alone as it sometimes does in Paul and Hebrews. The chief emphasis is made in relation to his death and resurrection, which are two events tied together (1,11; 3,18) to form a unity. The main passages which elaborate this connection are 1.3–7, 18–21; 2.4–8;21–25; 3.18–22. All these sections are lyrical in style and form, and have been classified as containing fragments of Christian creeds or hymns.” (Chester/Martin: *The theology of the Letters of James, Peter, and Jude*, Cambridge 1994, s 107)

Brevet har to tydelige innsnitt, i 2,10 og en doksologi i 4,11. Vår tekst danner innledningen til siste del. Her kommer på ny opp temata som har vært tatt opp tidligere i brevet: Kristi lidelser og deres. Lidelser er et gjennomgangord i brevet. Menighetene som adresseres, er i trengt posisjon. De står i en ildprøve, pyrâsis, et ord som leder tanken på edelt metall som renses ved å glødes i ild, *pyr*, Åp 1,14–15. Lidelsene konkretiseres ikke ytterligere, men det brukes sterke og alvorlige ord: *oneidizâ: hâne, spotte*. For øvrig samme ord som er brukt om forfølgelser i evangelieteksten for dagen, fra slutten av Bergprekenen: Matt 5,11: Håner, forfølger, lyver og snakker vondt

alle dere på alle vis. Dette skal ikke skape tvil hos dem. Det er ikke mer enn de er forespeilet – som Kristus, hans etterfølgere. Dette viser at de er knyttet til Kristus og deler skjebne med ham. Men det må være uforskyldt lidelse det dreier seg om, ikke mord, tyveri eller annen ugjerning (4,15). Oppregningen avsluttes med det noe kryptiske *allotriepiskopos* som i NO 11 nå er gjengitt med *blande seg opp i andres saker*. Poenget er vel at alle disse lovbrudd kan være gjenstand for offentlig tiltale. Slike forhold skal ikke de kristne tas i. Til sist avrundes avsnittet med et eskatologisk utsyn mot den endelige dommen. De som lider for Kristi skyld, skal kunne legge sin sak i den trofaste Guds hånd.

PREKEN

”Vær ikke forundret over den ildprøven dere må igjennom ...”

Jeg befinner meg vel i den motsatte enden av skalaen: Jeg skulle vel heller være forundret over alle de ildprøver jeg er spart for, og som jeg har kommet meg behendig utenom, i alle fall de ildprøver som springer ut av at jeg vedkjenner meg Jesu navn. Petersbrevet skiller tydelig mellom der jeg får som fortjent, og det som kristusetterfølgelsen påfører meg. Jeg lever under helt andre forhold enn de første kristenflokker i første århundre. To årtusen seinere lever jeg i et samfunn der min trosfrihet er beskyttet av globale og nasjonale rettigheter. Det jeg må bære av motstand og forakt, er ganske puslete, målt mot det mange kristne verden over må finne seg i av trakasseringer og motstand og offentlig godkjent tilsidesettelse. Ja, til og med martyriet er fortsatt en opprørende virkelighet for mange flere enn vi liker å ta inn over oss. Og trosmobbing er ikke bare et fenomen blant barn og ungdom. Dagen skal også skjerpe vårt blikk for dem nær oss, uansett alder og livssituasjon, som trenger vår støtte og mitt forbilde som troende. Jeg har dessverre ingen ærerik historie på det siste området. Denne dagens prekentekst legger søndagen nær tematikken for Søndag for forfulgte.

Petersbrevet tegner et bilde av kristne som skal øve seg i å tåle. Kanskje er vi blitt for lett krenkbare, for raske til å kjøre på våre rettigheter – i både budsjettdiskusjoner og lovarbeid. Vi må i

alle fall vise vilje til å slåss for andres tilsvarende rettigheter, ikke surne i forurettet indignasjon når vi kjemper for kirkens sak og rettigheter. Men i brevet ser vi også kristne som oppmuntres til å forsvare seg (3,15f). Jamfør hvordan Paulus anket sin sak inn for keiseren (Apg 25,11). Petersbrevet vil hjelpe menigheten til en perspektivforskyvning som vi også sårt trenger: Glem ikke at vi har det viktigste spørsmål løst: Vi tilhører den nye slekt (2,9) som skal stå seg i dommen. Det er ikke oss det er synd på.

PREKENSKISSE

- Vi skal øve oss i å tåle den smule urett som rammer oss selv
- Vi skal øve oss i å ikke tåle, den urett som ikke rammer oss selv
- Vi skal øve oss i holde det store perspektivet fast

GUDSTJENESTEN

På Stefanusdagen finner vi toner og temata som retter blikket mot de forfulgte Gud, både utad i verden og her i min egen lille verden. N13 80, v 3: La en bønn for de forfulgte følge solen på dens gang, de som fant en kristen tro og betalte den med blod. N13 81 er vel ikke så mye brukt: Å tale høyt og klart for dem som mangler stemme. I NO 77 finner vi den store tone: Lat dine vitne vise di sanning med sin munn. I det hele er salmeboka en særlig viktig medspiller i gudstjenesten denne dagen. Her finner vi både den kjempende og den spørrende tro. Hoems 729: Kvar er du, Gud? – der håpet sloknar held han til, og Heidi Strand Harboe i 438 som nyanserer den heroiske, store tone: Eg kneler framfor krossen, eg kneler med mitt svik/ Kyrie eleison, lat meg koma slik – Kjære Herre Jesus, ver mitt svar. Vi finner den ydmyke tone, blandet med seierstoner og trovisshet på gjennkjennelig vis: NO 425 Med Jesus fram og Ronald Fangen – en bønn for dagen: Be for oss Herre i vår nød NO 442. Etterfølgelse koster på mange plan: NO 434: Vil du tåle onde blikk, stå igjen når andre gikk? – for jeg vil bli hos deg.

ØYSTEIN I. LARSEN
BISKOP EMERITUS
OEYSTEININGAR@GMAIL.COM

17. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

16. SEPTEMBER 2018

Prekentekest: Luk 7,11–47

Lesetekster: 1 Kong 17,17–24 / 1 Kor 15,35–45

Liturgisk farge: Grønn

HØSTENS PÅSKEDAG

Denne dagen forteller alle våre tekster noe om livet som er sterkere enn døden. Guds omsorg for menneskene og tillit til Gud utfordrer oss på en særskilt måte å legge våre liv i Herrens hender.

VERDENS STØRSTE REVOLUSJON #1

Tenk deg hvilken enorm omveltning det ble da mennesket gikk fra å være jegere og samlere til å bli jordbrukere. Dette har uten tvil vært en av de største revolusjonene i menneskehetens historie. Det har endret menneskets liv for alltid. Dette skjedde tusener av år før skriftspråket, men vi vet at før jordbruket levde menneskene som nomader; de flyttet uten å ha tilknytning til noe sted over lengre tid. Det fantes hus, men ikke noe *hjem*. Kanskje kom de tilbake til steder de hadde vært før; alt var avhengig av dyrenes vandring. Men så en dag er det noen som oppdager at på stedet der de hadde kastet korn, hadde det begynt å spire nye aks! De mente kanskje de kastet noe ubrukelig, men forsto nå at ut fra de døde kornene hadde det kommet liv. Fra nå trengte ikke menneskene fokusere på jakt og sanking; nå kunne vi *se* og senere *høste*. Vi kunne bo på samme sted mens vi ventet på at kornet skulle vokse. Det ble landsbyer, borger, handel, kunst, arkitektur og sivilisasjon. Jordbruket ga menneskene et hjem. Men dette kunne aldri ha skjedd om ikke kornet hadde dødd i jorden først.

HØSTENS PROVOKATIV

Min bestefar var omreisende emissær. Jeg kan se for meg at han helt sikkert har vært overnattingsgjest hos en enke med en sønn. En ting er sikkert, og det er at hadde han lagt seg over denne sønnen tre ganger i et forsøk på å vekke han opp fra de døde, hadde han blitt avskjediget. Håper jeg! Og som prest jeg tør ikke tenke tanken på hva jeg hadde gjort hvis en utenom gravfølget uten videre hadde stanset gravfølget på vei til gravstedet, lagt hånd på båren, bedt enken om ikke å gråte for så å rope over kisten: "Unge mann, stå opp!" Heldigvis er kistene boltet med treplugg, så tankeeksperimentet stopper her.

Min opplevelse er at bibelhistoriene aldri er så langt unna oss i kontekst og kultur, som når det er snakk om døde som står opp. Vi klarer ikke ta dette inn over oss. En inspirasjons- og fornyelsesbevegelse i Norge fikk hard medfart da de for et par år siden hadde invitert en predikant som angivelig skulle ha vekket opp døde, og i skrivende stund har landets største avis gått foran og tatt et offentlig oppgjør med sammenblandingen av forbønn og taksameter. Poenget er: Døde sønner som blir levende, (og andre mirakler) er sterk kost for #nordmann2018. Det er mytologi. Det er humbug. Det er provokativt. Hvem tar utfordringen å gjentelle disse historiene i en offentlig institusjon som mottar statsstøtte av en liberal og demokratisk rettsstat?

VERDENS STØRSTE REVOLUSJON #2

Tenk deg hvilken enorm omveltning det ble da kvinnene gikk til graven og fant den tom. Uten tvil har dette vært en av de største revolusjonene i menneskehetens historie. Det har endret menneskets liv for alltid. Dette skjedde tusener av år etter skriftspråket; derfor vet vi hvem det var; vi vet hvor det skjedde; vi vet hva denne mannen sa, og hvordan han levde: "*Hvis ikke hvete-kornet faller til jorden og dør, blir det bare dette ene kornet. Men hvis det dør, bærer det mye frukt!*" Det fantes en grav, men ikke noe håp. Kanskje kvinnene som kom til graven, hadde hørt historiene før, om enkens sønn i Sarepta eller Nain; mest sannsynlig visste de hvem Lasarus var. Men dette er dagen da de oppdager at på stedet der de hadde

lagt læreren, var steinen rullet til side, og graven var tom! De romerske okkupantene mente kanskje de gravla en ubrukelig oppvigler, men forsto snart at ut fra den døde mannen vokste det fram en bevegelse som var umulig å stoppe. Fra nå av trengte ikke menneskene fokusere på å jakte etter sannheten; nå kunne vi *tro* og senere *ta imot*. Fortellingen om kjærligheten som er sterkere enn døden, fikk håpet til å vokse. Det ble menigheter, kirker, evangelisering, kunst, arkitektur og sivilisasjon. Oppstandelsen ga mennesker et håp. Men dette kunne aldri ha skjedd om ikke mannen hadde dødd på korset først.

HØSTENS PAROLER

Det er ikke rart Jesus ble tatt for å være Elia, all den tid tegnene han gjorde tilsynelatende blir repetert av Jesus (Jfr. Mark 5,4; 6,38; 8,28; 15,35). Her ved bymuren til Nain skal vi gi oppmerksomhet til sitatene:

1. "Gråt ikke" (*gr. Μη κλαῖτε*; jfr. Luk 8,52; 23,58)

Jo, noen ganger finnes det flere grunner for å gråte. Det er lov å være lei seg, og vi skal lytte til egne og hverandres følelser. En enke som har mistet sin eneste sønn, har alle gode grunner til å gråte. Når Jesus så sier at hun ikke skal gråte, handler det ikke om at det ikke er noe å gråte for, men at Jesus er verdig til å ta hennes smerte på seg (Jfr. Åp 5,5.). Dermed blir historien om enkens sønn et frampek for legen Lukas til hva som skal skje med Marias sønn.

2. "Stå opp!" (*gr. ἐγέρθητι*; jfr. Luk 5,23; 8,54; 18,33)

Her er det ikke enkens tro som kommer i fokus, slik tilfellet ser ut til for offiseren i v 9. Her er det Jesu egen medlidenhet som fører til mirakelet. Merk at det den oppvakte gutten selv sier i v 15, ikke er relevant for fortellingen. Lukas' poeng synes å være Jesu medlidenhet, ikke hva undrene i seg selv førte til.

3. "Gud har gjestet sitt folk!" (*gr. Ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ*; jfr. Luk 1,68; 19,44; 24,19)

Jesus ber ikke enken eller folkemengden være stille om det som skjer (Jfr. Luk 9,21); derfor blir dette utroptet en link til hva døperen får høre om Jesus (v 18ff): "Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen?" Det var ikke forventet at Messias skulle gjøre mirakler. Jesus utfører dem likevel og demonstrer dermed kraften i Guds rike som han forkynner, ja, inkarnerer i egen person.

HØSTENS PARADOKS

I den antikke verden var mektige og fattige delt i døden som i livet. Mektige fikk spektakulære gravferder; de fattige fikk knapt en egen grav. I den antikke verden var død forbundet med frykt. Gravplassene var på utsiden av bymurene, adskilt fra de levende. Men etterfølgerne av tømmermannen fra Nasaret endret dette. De døde ble ikke gjort forskjell på. Gravplasser ble plassert i eller rundt kirken. De anså døden som en søvn og dødes gravplass som et hvilested. Hvorfor? Fordi kirken forkynte oppstandelsen fra de døde.¹

Ham de hadde sett lide og dø fornedret på et kors – ham så de i lys levende live. Ham de trodde hadde latt dem i stikken, skamfulle tilbake, ham så de nå som seierherren. Og det er dette kristen tro formidler, livets seier over døden, frelse for sjelen og oppstandelse av kroppen.

Og dette gir håp. Ikke et håp om at livet vil bli enkelt, men et håp som gjør at mennesker i møte med Kristus er i stand til å ta et oppgjør med sitt eget liv, og dø. Vi kalles til å dø fra vår egoisme, synder, frykt og grådighet – dø fra forgjengeligheten, for at at noe større skal slå rot.

Og idet Ordet slår rot, har livet ditt nådd sin revolusjon. Det blir aldri det samme. Det er ikke sikkert det blir det du forventet. Det er ikke sikkert Jesus gjør det du vil han skal gjøre. Men ser du Jesus, og tror at han har makt til å gjøre noe med din smerte, da er det han du trenger. For når Jesus får ta del i din smerte, vil han sette deg i stand til å gå ut av den også.² For se, han har gjort død til liv for deg.

SALMEFORSLAG

Inn: Han sto opp før dagen demret (214)
Mellom: Lær meg å kjenne dine veier (319)
Etter preken: Eg ser (Rop det ut, 73)
Nattverd: Såkorn som dør i jorden (162)
Ut: Der det nye livet lever (697)

¹ Ortberg (2012), s 189ff.

² N.T Wright (2004), 84

TORSTEIN EIDEM NORDAL
SOKNEPREST I BOGAJELL
TN344@KIRKEN.NO

18. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

23. SEPTEMBER 2018

Prekentekest: Matt 8,5–13

Lesetekster: 1 Kong 8,41–43 / Rom 15,25–33

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN – BØNN OG HELBREDELSE

Leser man alle tre tekstrekkene for denne søndagen, peker to særskilte hovedtemaer seg ut. Det første er bønn, og det andre er helbredelse. Disse behandles gjerne hver for seg, men settes i alle disse tekstene derimot i sammenheng. Evangelieteksten i første rekke (Matt 8,14–17) omhandler Jesus som helbreder Peters svigermor, mens tredje rekkes prekentekest (Mark 1,40–45) beretter om en spedalsk som ble frisk. Denne gang befinner vi oss vel å merke i andre tekstrekke hvor Jesus helbreder offiserens tjener (Matt 8,5–13). Blant lesetekstene til denne søndagen er Salomos bønn ved tempelinnvielsen i Jerusalem. Guds hus beskrives som et sted for bønn, dit Guds utstrakte hender når og er virksomme. Videre finner vi en lesetekst fra slutten av Romerbrevet, som er en oppfordring til hjelp og støtte mennesker imellom. Paulus gir denne formaningen en trinitarisk begrunnelse og innramming.

TIL TEKSTEN – SLAVE OG FRI

Kapernaum på nordsiden av Genesaretsjøen var hjemstedet til flere av disiplene. Fiskelandsbyen ble et senter for Jesu virksomhet. En centurion ("hundremannsfører") oppsøker Jesus på hjemmehane. Det synes som offiseren allerede står klar og venter på at Jesus skal komme. Befalsmannen har et klart ærend: Tjenestegutten hans er alvorlig syk, og han ber Jesus om hjelp. Verbet *παρακαλῶν* har ulike betydningsnyanser fra å spørre, be om en tjeneste til å tryggle eller å bønnfalle. Kombinert med at offiseren respektfullt tiltaler

Jesus som ”Herre”, nærmer vi oss her bønnens språk. Det nye testamente fremstiller flere steder romerske offiserer i positivt lys. Eksempelvis erkjente en romersk offiser at den korsfestede var Guds sønn (Matt 27,54). Den første hedningen som ble døpt, var den romerske offiseren Cornelius (Apg 10,22). Apostlenes gjerninger viser hvordan Paulus som romersk borger mer enn én gang får hjelp av offiserer under rettssaken mot ham.

Det er oppsiktsvekkende at en offiser gikk i forbønn for en tjenestegutt (*παῖς*) eller en slave. Romerriket var et strengt hierarkisk, klassesdelt samfunn med stor forskjell på folk. Slaver var uten juridiske rettigheter og som gjenstander å regne, helt prisgitt sine herrer. Aristoteles skriver: ”For herre og slave har ingenting til felles; en slave er et levende verktøy, på samme måte som et verktøy er en ubesjelet slave.”

Jesus sier at han vil komme hjem til offiseren, hvor gutten ligger på sykeleie, men offiseren ber ham si et ord, og gutten vil bli frisk. Matteus understreker at denne hedningens tro gjorde et stort inntrykk på Jesus som undret seg storlig (*ἐθαύμασεν*): ”En slik tro har jeg ikke funnet hos noen i Israel.” (8,10) Han forstår dermed offiserens forbønn som trosvitnesbyrd. Videre setter Jesus det hele i et frelseshistorisk perspektiv gjennom ordene om at mange skal komme fra øst og fra vest (Jes 45,6 og 59,19). Dette bildet betegner hele verden. Det å sitte til bords, som en illustrasjon av den himmelske banketten, finnes også i Matt 26,29 som beskriver den kommende verden og frelsesvirkelighet. Matteus betegnes gjerne som det mest jødiske av de fire evangeliene. Det er derfor særlig interessant at en hedning her framstår som forbilde og roses av Jesus.

TIL PREKENEN - HELSE OG/ELLER FRELSE?

Prekenteeksten inneholder flere mindre fortellinger som er flettet sammen i en større helhet. For det første handler den om en ung slave som er blitt kritisk syk, har store smerter og ligger for døden. Den gir innsikt i menneskelig lidelse, men også fellesskap og støtte. For det andre fremgår det at denne gutten var slave hos en offi-

ser med usedvanlig stor omsorg. Dette utgjør bakgrunnen for den tredje fortellingen, nemlig møtet med Jesus. Offiseren ydmyker seg og drar med en klar bestilling for å få tak i hjelp. I samtalen med Jesus loves han helbredelse. Teksten begynner altså i en konkret sykdomssituasjon, går veien om Jesus og relateres så til tro og frelse. Selv om det er mange poenger, synes selve troen å være hovedanliggendet for Matteus i denne fortellingen.

Fortellingen om offiseren og tjenestegutten gir også pårørende et ansikt. Når sykdom rammer en person, rammes indirekte alltid mange flere. Sykdom er alltid noe mer enn dysfunksjoner i en kropp, men i tillegg usikkerhet og uførhet som kan prege relasjoner, emosjoner og økonomi. Dagsordenen blir en annen. Livet kan få et annet fokus. Når sykdom rammer, utfordres vi til å finne måter å gestalte kjærligheten på. Erich Fromm innholdsbestemmer omsorg som *kjærlighet i handling*.

I norsk samtid har helse høy prioritet. Verdens Helseorganisasjon (WHO) definerer helse vidt: ”... ikke bare fravær av sykdom eller svakhet, men som en tilstand av fullstendig fysisk, psykisk og sosialt velbefinnende.” Uansett hvem som sitter i kirkebenkene denne søndagen, er helse et felles anliggende. Fokus på trening, kosthold og fitness er stort. Helse er noe som investeres i. Treningsstudioer er for mange moderne templer som huser ofringer i håp om helsemessig frelse. Vi skal proaktivt (Ja, helseprofetene er normative) ta hånd om egen kropp og forebygge forfallet. En femtedel av statsbudsjettet er helsekroner, og i tillegg finnes og brukes alternative behandlingsformer.

Tro i en kontekst av bønn og helbredelse er temaer som det knytter seg sterke følelser og erfaringer til. Sommeren 2018 blusset det opp en mediesak om teletorgtjenester som tilbyr bønn om helbredelse. Dagbladets Magasinet hadde overskriften ”Mirakler til salgs.” I debatten poengterte kristne ledere fra ulike kirkesamfunn vårt oppdrag til å be for syke, og det store flertall inntok et klart standpunkt mot å ta betalt.

Prekenteeksten reiser spørsmål om sykdom og tro. Jan-Olav Henriksen og Kathrin Pabst har

skrevet boken *Uventet og ubedt. Paranormale erfaringer i møte med tradisjonell tro* (Universitetsforlaget, 2013). Boka er basert på intervjuer med mennesker som har opplevd blant annet helbredelse uten hjelp av legevitenskap (kristen healing). Disse gavene til å helbrede synes å være utdelt ganske vilkårlig. Og hva som virker, synes også tilfeldig, eller sagt på en annen måte: Slik helbred fås og mottas av nåde. Forskerne tar informanternes erfaringer på alvor, selv om de ikke alltid kan forklares. Henriksen og Pabst viser til at religion og helse kun de siste århundrene har vært to strengt adskilte sfærer. Vi er preget av en rasjonell kunnskapsform. Nå ser det ut som at grensdragningene er i bevegelse. Mennesker leter fortsatt etter en helhetlig tilnærming til kropp og sjel. Verken religion eller medisin alene synes å kunne møte alle behovene som er knyttet til dette. WHO's helsedefinisjon gjør at svært mye faller innenfor. John Gunnar Mæland spør i boka *Hva er helse?* (Universitetsforlaget, 2009) om helse har erstattet frelse, og svarer (s 121–122): ”Mennesket søker nå helse mer enn frelse, og medisinen har fått mye av det ansvaret som teologien tidligere hadde. Dette gjelder både definisjonen av rette og gale måter å leve på, og legens overtakelse av prestens tidligere rolle som veileder i livets eksistensielle utfordringer. Den moderne medisinen tilbyr også gode erstatninger for religiøse mirakler.” Medisinen har utvidet sitt domene, og det som tidligere ble sett på som moralske eller allmennmenneskelige problemer, får diagnoser og anses som behandlingstrengende sykdommer. Et eksempel på denne helsefremmende ideologien er den nærmest øverstprestelige posisjonen Per Fugelli har hatt i det norske samfunnet.

Det er mange personlige vitnesbyrd om troen og hjelp i fysisk og psykisk sykdom, både med det ene og det andre utfallet. Et par eksempler fra vår egen salmekanon. Petter Dass var plaget av nyrestein, og det var den gang liten hjelp å få. Han laget en klagesang med rom både for sannferdige beskrivelser av plagene, men også en inderlig bønn om en forandring:

*En kropp, oppfylt med grus og sten
har tusen ganger brekk og mén.*

*Jeg tror den ei med penn og fjær
beskrives kan så som den er.
Jeg har hos meg befunnet det,
jeg er av pine trett og mett.
Jeg ønsker titt all verdens vei:
Jeg ønsker Døden, dør dog ei.
Men jeg må pines dag og stund
om natten får jeg ei en blind.
Mitt liv vil revne midt i to.
Hvorledes skal jeg nyte ro?
O Gud, all verdens frelsermann
som alle ting forandre kan,
forandre du min sorg, min nød
til livet eller salig død.*

250 år senere skildrer den unge Svein Ellingsen restitusjon:

*Herre, du har reist meg opp fra mitt tunge
sykeleie!
Jeg kan kjenne: Sjel og kropp får igjen sin
kraft i eie.
Nye dager venter meg! Livets Gud, jeg takker
deg!*

Det er menneskenes livsvilkår å leve med sykdom, og noen ganger dø av sykdom. Vi kan vanskelig tenke oss livet uten, men tar likevel for gitt at vi skal være friske. Sykdom er like selvsagt som tillit, kjærlighet og vennskap. Mange blir ikke riktig kvitt plager og vondter som rammer urettferdig og vilkårlig. Aaron Antonovsky er kjent for begrepet *salutogenese*. Han avviser dikotomien frisk–syk og sier vår helsetilstand befinner seg på en skala mellom disse ytterpunktene. Et viktig poeng for Antonovsky er å fokusere på det som støtter opp under helse, livskvalitet og velvære, framfor de faktorer som forårsaker sykdom.

Etter dette korte streiftoget i et landskap vi smertelig erfarer, men ikke alltid kan forklare, skal vi nå tilbake til prekenteksten. Matteus fremstiller troen som nøkkelen som åpner for Jesu inngrep. Det å *komme til Jesus* er det sentrale ledemotivet. Dette kan gjenspeiles i salmevalget for dagen. I en rekke bibeltekster er det nettopp sykdom og helse som er drivkreftene som får mennesker til å vende seg til noe utenfor seg selv.

I sin enkleste form er dette en fortelling om en mann som kommer til Jesus for å få hjelp. Mannen har makt og myndighet gjennom jobben – som offiser i okkasjonsmaktens tjeneste. Men

status og posisjon gir ingen fordeler i møte med det han sårt trenger hjelp til. Et evangelisk poeng er nettopp det bibelordet som vi finner skrevet under mange altertavler (Matt 11,28): "Kom til meg, alle dere som strever og bærer tunge byrder, og jeg vil gi dere hvile." Vellykkethet og prestasjon på noen felt, borger ikke for lykke eller å gå fri for farer på andre livsområder. Han som kunne kommandere hundre soldater, var maktesløs i møte med sykdommen. Kanskje er det slik at avmakten er det rommet hvor kontrollen kan slippe og bønnen overtta.

Grunnleggende i en relasjon er å bli tatt i mot og ikke bli avvist. Og ordene fra Joh 6,37, som vi kjenner fra gravferdsliturgien: "Alle de som Far gir meg, kommer til meg, og den som kommer til meg, vil jeg aldri støte bort." Dette erfarte og erfarer mennesker i Jesu nærhet. Jesu kraftfelt og virkeområde begrenses ikke av å være i hans fysiske nærhet. Tjenestegutten ble frisk der han lå hjemme. Han var likevel innenfor rekkevidden

av Guds hender. I Guds nærhet skjer det alltid noe. Dette skal også gi oss evne til å hvile i liturgien og vissheten om at Guds ord ikke vender tomt tilbake. Guds hender når oss gjennom nådemidlene, og hvor, når og hvordan Han finner det for godt.

Å denne strøm fra dine dype kilder gir meg tilbake helse, liv og mot.

SALMER

200 Kom, Frelsar, kom inn

699 Hører du den hemmelige sangen

664 Kom, du Guds kjærleik, kom

261 Der mange skal komme fra øst og fra vest

380 Herre, du har reist meg opp

897 Å, denne kilde

STEPHEN SIRRIS, PHD-STIPENDIAT
VID VITENSKAPELIGE HØGSKOLE, OSLO
STEPHEN.SIRRIS@VID.NO

luther

Anne-Margrete Saugstad

BIBELN FOR HODE OG HJERTE

249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skattkammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

SØKERE

BORG BISPEDØMME

*Kapellan i Fredrikstad domprosti med tjenestested
Onsøy og Gressvik sokn:*

Thunæs-Marthinsen, Kåre Edvard (28), kirke-
tjener, 1364 FORNEBU

Winlund, Kristin (52), sokneprest i , 1672
KRÅKERØY

*Sokneprest i Sarpsborg prosti med tjenestested Rokke
og Halden sokn:*

Fink, Torbjørn (64), prostiprest i Nord-Troms,
0756 OSLO

Hunde, Tsegayesus Hurisa (45), prest, kapellan,
8432 ALSVÅG

Mysen, Solveig Julie (31), arkivarbeider, 1721
SARPSBORG

Spjøtvold, David (49), sokneprest, 2420
TRYSIL

Thunæs-Marthinsen, Kåre Edvard (28), kirke-
tjener, 1364 FORNEBU

Winlund, Kristin (52), sokneprest i , 1672
KRÅKERØY

3 søkere er unntatt offentlighet

*Fengselsprest i Sarpsborg prosti med primært tjenes-
tsted Ravneberget fengsel:*

Bjørkli, Alf Kristian (59), Sykehusprest I, 1605
FREDRIKSTAD

Hansen, Ragnhild (47), kapellan, 1723
SARPSBORG

Rangøy, Ann Kristin (51), fengselsprest Ravne-
berget fengsel 60 %, 1511 MOSS

Sälde, Magnus (50), ungdomspräst/verksam-

hetsansvarig Skee-Tjärnö, SE-45293

STRÖMSTAD, Sverige

2 søkere unntatt offentlighet

*Sokneprest i Vestre Borgesyssel prosti med tjenestested
Skiptvet sokn:*

Fink, Torbjørn (64), prostiprest i Nord-Troms,
0756 OSLO

Hunde, Tsegayesus Hurisa (45), prest, kapellan,
8432 ALSVÅG

Ringen, Anne Cecilie Elgarøy (49), sokneprest i
Stjørdal prosti med Skatval sokn som særlig

ansvarsområde, 7509 STJØRDAL

Rønning, Vegard Loke (32), vernepliktig felt-
prest, 9620 KVALSUND

Snilsberg, Margaret (48), sokneprest i Fredrik-
stad, 1512 MOSS

Spjøtvold, David (49), sokneprest, 2420
TRYSIL

Svendsen, Pål Wirkola (52), sokneprest, 1605
FREDRIKSTAD

Thunæs-Marthinsen, Kåre Edvard (28), kirke-
tjener, 1364 FORNEBU

Winlund, Kristin (52), sokneprest i , 1672
KRÅKERØY

1 søker unntatt offentlighet

*Sokneprest i Nedre Romerike prosti med tjenestested
Hakadal sokn:*

Fink, Torbjørn (64), prostiprest i Nord-Troms,
0756 OSLO

Gravaas, Hans Aage (56), menighetsprest-
praksis, 0169 OSLO

Kristiansen, Elisabeth (54), sokneprest i Ræl-
ingen, 2019 SKEDSMOKORSET

Panknin, Sophie (26), vikar for menighets-
pedagog, 1152 OSLO
Shanka, Yohannes M. (50), vikar prostiprest i
Drammen, 1285 OSLO
Ørum, Eivind (39), sjømannsprest/kapellan på
Gran Canaria, ES-35120
ARGUINEGUIN, Spania

TILSETTINGER

BORG BISPEDØMME

Borg bispedømmeråd har tilsatt:

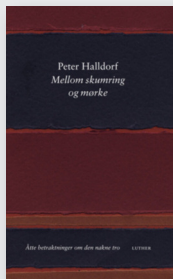
Jon Petter Heesch som sokneprest i Øvre
Romerike prosti med tjenestested Eidsvoll
sokn.

Karl Ove Jeppestøl som sokneprest i Øvre
Romerike prosti med tjenestested Furuset
sokn.

Lilja Kr. Thorsteinsdottir som sokneprest i
Øvre Romerike prosti med tjenestested
Nannestad og Stensgård sokn.

*Vi har mottatt bekreftelse på at alle de tilsatte tar
imot stillingene.*

luther

Peter Halldorf

MELLOM SKUMRING OG MØRKE

Åtte betraktninger om den nakne tro

199,-

Hvorfor hadde ingen sagt at du måtte miste den gamle freden for å vinne en ny og mer virkelig fred? Idet døden sluker Jesus, mister disiplene sin tro.

Påskeaften, dagen mellom korset og oppstandelsen, speiler en realisme som ingen av oss kommer utenom, dagene når ateismen åpner seg som en avgrunn i vår sjel. Er Gud død? Finnes han ikke lenger? Har jeg levd på en illusjon?

Boken er knyttet an til fasten og påsken, men den kan også med stort utbytte brukes som en meditasjonsbok når som helst på året.

www.lutherforlag.no

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

Det teologiske menighetsfakultet lyser ut:

TEOLOGI OG FORKYNNELSE FOR HØYTIDENE – 20 stp

Emnet er tverrfaglig homiletisk, systematisk og bibelfaglig. Det setter søkelys på forkynnelsen til jul, påske og pinse og tar samtidig opp spørsmål som er vesentlige for forkynnelsen i sin alminnelighet: Hvordan tolke og formidle tekstene i en verden som er i stadig endring? Hvordan kan jeg finne min egen stemme som predikant i spenningsfeltet mellom kirkens overlevering, egen tro og en kritisk tenkende samtid?

Samlinger blir i uke 4 og 42 i 2019. I kursledelsen: Professor Jan-Olav Henriksen, førsteamanuensis Tone Stangeland Kaufman, studiedirektør Hilde Brekke Møller, universitetslektor Inge Westly. Kursavgift kr. 22 000. Søknadsfrist til MF er 25. oktober 2018.

For mer informasjon, se utlysning på MFs nettside: <http://www.mf.no/videreutdanning/kirke> eller kontakt inge.westly@mf.no

PASTORALKLINISK UTDANNING (PKU) – 20 stp

PKU gir en sjelesorgfaglig prosesslæring via praksis, refleksjon, teoretisk studium og veiledning. Utdanningen rettes spesielt mot prester og diakoner, men også andre kirkelige medarbeidere kan søke. Kursavgift kr 32 000. Følgende kurs lyses ut med søknadsfrist til MF 25. oktober 2018:

- **Lovisenberg Diakonale sykehus**, 11 uker i perioden 9. september–22. november 2019. Kursledelse: sykehusprest Svein Bjarte Mangersnes.
- **Akershus universitetssykehus (A-hus)**, 28 kursdager i perioden 2. september 2019 til 10. februar 2020. Kursledelse: sykehusprest Hilde Halsteinli Unsvåg.

Se fullstendig utlysning: <http://www.mf.no/videreutdanning/kirke>.

PRIORITY

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, sokneprest Kjersti Gautestad Norheim og praktikumsleder Fredrik Saxegaard. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>